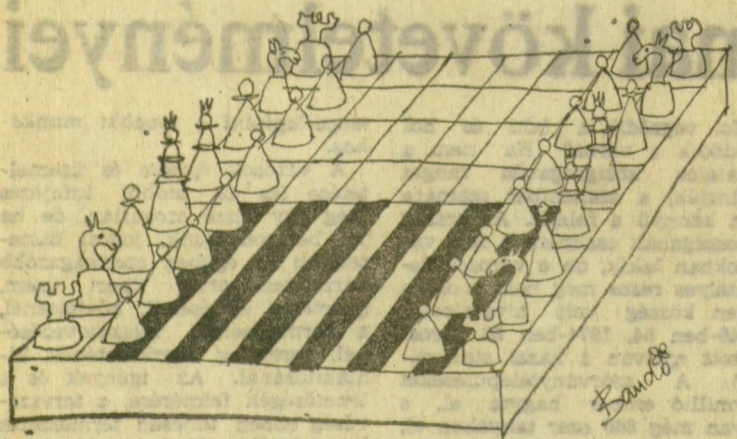
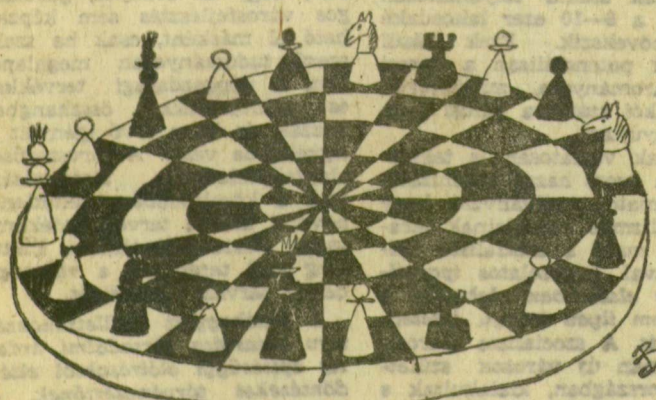

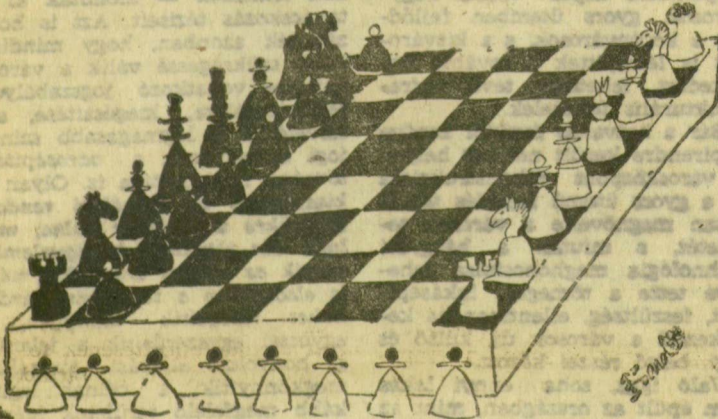
Figurák

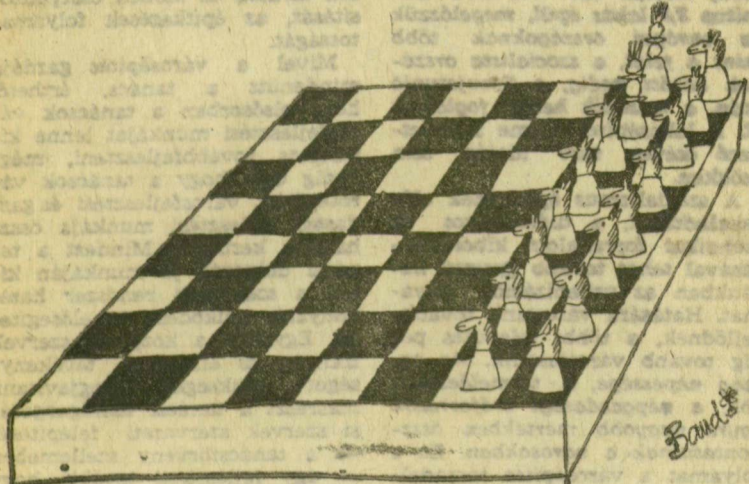
GYALOGOS-ÁTKELŐHELY

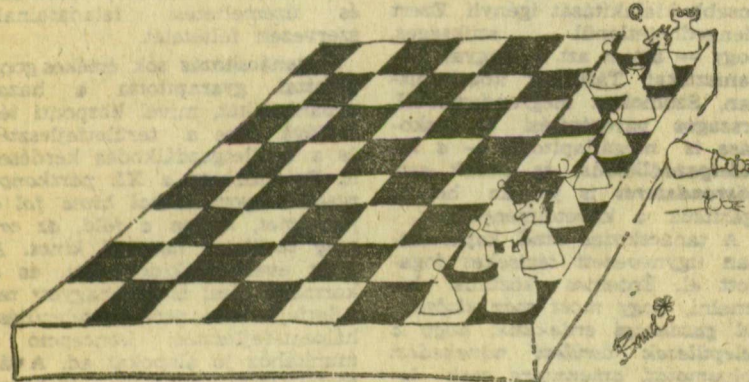
BÉKÉS DÖNTETLEN

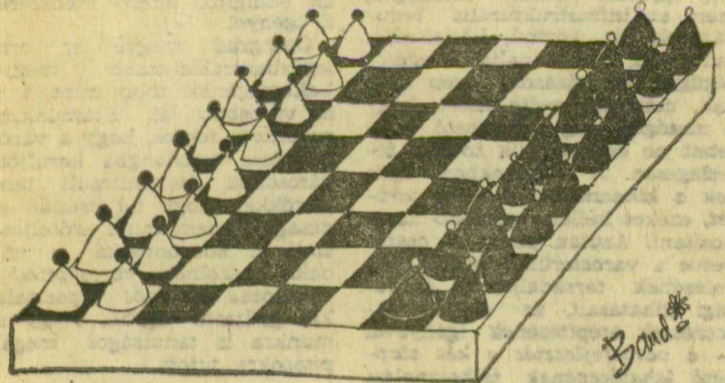
HADICSEL

ÁLLATBARÁT KIRÁLY

FELKELES

KÖZTÁRSASÁG

Magy András rajza

Siklós János

Vénusz a Tiszán

Megálltam a nyárfasor végében, fönt a parton, és néztem a párás homályba simuló folyót. Motorcsónakkal szeszonzáró köröket rajzoltam a vízben: egyet a Tiszán, a másikat a Maroson, a torkolat körül. Dél felől éles szél csapkodta a nyugtalan vizet, apró szemű, hegyes eső szurkálta arcomat. Egymagamban hajtottam az őszi hidegben, sokan elhúzódtak már a téli szállásra. Bevontattam a csónakot, és a téli helyére raktam.

Esett az eső, de annyira azért nem zavart, hogy földel után nézek. A nyárfástól odébb mentem, a part szélére, ahol széles, nagy ernyőt eresztett a szomorúfűz, és figyeltem a bágyadt vízi világot.

Ezen a folyón tanultam úszni, még selypítő koromban, és azóta mindig itt tanyázom. Először félénken lovagoltam a hátán, de aztán hamarosan barátok lettünk. Ingemből turbánt kanyarítottam a fejemre, és klottgatyámban átvitt a túlsó oldalra, a fenyőtutajokig, a gyár alá. Később meg, a legényidők korában, a lányokkal hancuroztunk a szelíd vizen. Szelídet mondog, mert egyszer, egy éjszaka Anita kibillent a ladikból, és ijedségével, vízviszonyával alámerült, de a következő másodpercekben hosszú, dús, barna haja föllibbent a víz színére, és a sodrás, meg az örvény sem rántotta le újra.

Anitát akkor láttam harmadszor. Számomra álombeli tünény volt az a hegyi lány, mert két esztendeig láthatatlanban leveleztünk egymással. Fönt lakott, valahol a Vág mentén, és abban az időben azt a környéket ide csatolták. Anyai ágon egy nagybátyjával dolgoztam, és az ő közreműködésével indult a levelezés. Miattam jött ez a gimnáziumszagú lány, és két napja velem járt. Egymás nélkül már létezni sem tudtunk.

Közben villogtam, hogy látnak-e az ismerősök közül, mert még úgysem láttak ilyen szép lányt, farig erő, fekete hajjal, hófehér ruhában, picinyke kékítéskával, aki velem sétálgat az istentől is megtagadottak, életre szerencsétlennek születettek utcáiban. Belesködtünk a mi portánk léckerítésén, megmutattam a féltetős kis vályogviskót, amelynek fejkendőnyi ablakán a petróleumlámpa sárga világa mutatta kifelé az életet.

A kőműves Gárgyán háza sarkán füttyentettek a falkába verődött ismerős csibészek, odébb meg Altmannék kapujában a fél utca tereferélt az árokparton. Figyeltem, hogy a hegyes tekintetű Cseresznyésné alig tudja kigondolni, milyen vélemény is illik mostan oda. Jókedvem lett, és ebből az a meg gondolatlanság, hogy menjünk le a vízre. Ilyenkor, este, olyan csodálatosan sejtelmes a Tisza, hogy be nem telik vele az ember. Anita szabódott, érvelt, hogy fél, de amikor a vízpartra értünk, és ledobtam magamról az inget, nadrágot, és előhúztam a kis fenyőladikot, ráállt a dologra.

Szép történeteket akartam mesélni neki, de nem jutott eszembe semmi. Eveztem kurta lapátommal, be a folyó közepére. Anita a ladik orránál, a keskeny kis parkányon ült, és szólanul nézte a csöndes, sötét vizet. Valamiért fölálltam és feléje léptem. Abban a pillanatban a lélekvesztő egyensúlya megbillent, és a lány háttal belecobbant a vízbe. Hirtelen keresztbefordítottam a ladikot, és elkaptam föl villanó haját, azután bevonszoltam a deszkabátárba. Visszaeveztem vele a partra.

Nem tudtam, hogy mi a tennivaló. Vagy tudtam volna talán, de nem mertem levetkőztetni. A szívdobogását hallgattam, a szíve szabályosan vert. Paskoltam az arcát, költögettem, de nem szólt meg. Nekibátorodva, mégis lehúzta a ruháját, megmaradt egyik cipőjét, kombinéját, csak a nadrágot hagytam rajta. Egyszer csak magához tért, fölemelte a fejét, döbönt tekintettel nézett

rám, s nagy köhögéssel vizet hányt. Később egészen jobban lett, lehúzta magáról a vizes nadrágot, és megállt a ladik part felőli végén. Hosszú haja elborította a mellét, két tenyerét az ölére tartotta. Úgy állt ott néhány percig, mint égből érkezett, játékos angyal, akivel valamilyen szép üzenetet küldtek a földre. Nevetett. Nekiszabadultan, igazán nevetett.

Evtizedekkel később Firenzében, az Uffizi-képtárban jártam, és egy képen Anitát pillantottam meg. Legalábbis megdöbbenő volt a hasonlat, vagy a képzelet játéka. De Botticelli képén, a Vénusz születésében, Anita állt. No, nem a ladik végén, hanem a tengeri kagyló közepén. Ott bukkant föl újra a hegyi lány, azon a csodálatos képen. Aztán most itt, ősz végén, ebben a szomorú esőben. Életemben talán utóljára.

Komolyabb esztendőket következtek, és elsodort a sors a víz mellől. Egészen elhagytam a folyót, amíg egyszer aztán nagy betegségemben ágyának estem. Kegyetlen, hideg tél járta, és a kapuvári kórház kórtermének ágyán ért a karácsony. Már hónapokig feküdtem ott, törött lábakkal, betegek között, magamban. Messzire volt az otthon, néha levelet kaptam, de nem látogatott meg soha senki.

Vártam nagyon az idő nyílását, hogy hazakerülhessek. Igaz, törött csontokkal, de legalább ott vagyok, ahol ismernek. Két mankóval, fél lábbal bandukoltam a folyóhoz, leültem a szélére, a meleg homokba, s néztem a nyugalmas vizet, meg a kipattogzott fűzfærődöt. Attól kezdve nagy titkaim, panaszaim tudója, hordozója lett a folyó.

Ködfátyollal érkező takarójával szép csöndesen bevont az este. Ázott ruhámon végigsimítottam, éreztem a hideget. Halvány, sárga fényű lámpák égtek a parton, a víz surrogva haladt a mederben, láthatatlan fekete tömeget csak az ismerős, csapkodó hang jelezte. Félelmetes a víz, ilyenkor nem jó a közelébe menni. Megborzongatott a nedves ruha, melegebb hely után néztem.

Autók álltak a part menti csárda salakos latyakjában. Állami, magán, meg külföldi, mindenikből lehetett, a sötétben nem láttam a rendszámokat. A partnak vetett sörkertben csak az ázott nyárfák álltak, az asztalokat, székeket behordták, úgyszincs rájuk szükség a jövő nyárig. Szemben a nádfődeles épülettel, a lámpa alatt nő állt, esernyővel, és a kerítés fölött a vizet nézte. Nem figyeltem rá, biztosan szelölteti a fejét — gondoltam —, és bementem a csárdába. A konyha elé telepedtem, ott volt még egy üres asztalka. Tőlem jobbra néhány, egymásba tolt asztal mellett, vigadozó társaság foglalkoztatta az egy szál cigányt. Olyan jó kedvűek voltak, hogy tán észre sem vették, milyen hamisan nyekergeti a szárazfát a vályogvető roma.

Mindenfelét muzsikáltattak, vidámat és szomorút, talpalávalót, vagy hallgatót — láthatóan élvezték saját hangjukat.

Nyílt az ajtó, és bejött az esernyős nő. Lerázta esernyőjéről a vizet, esőkabátját a fogásra akasz-

totta, és beült a vidám társaságba. Közel ült az asztalomhoz, láttam az arcát, hallotam a mondatait, de nem figyeltem rá, saját gondolataimmal foglalatkoskodtam.

Olyan üresnek éreztem magam, mint az őszi Tisza-táj. Megfogott az évszak komorsága, a természet lassú sírbatemetkezése. Ez a szomorú öszutó mindig fölzaklat; megérem-e a kifesző tavaszt, az élet friss, buja pompáját? Mostanában nagy gonddal ráolomol el a vízi járművet, mert nem biztos már az, hogy tavaszon is én teszsem a vízre.

Ez a víziós állapot időleges, de nagyon kínzó, mert úgy érzem, hogy még nem végeztem el a dolgomat a földön.

Szomorúan meditáló hangulatomból plafont verő, harsány határozás zökkentett ki. A mellettem ülő asztaltársaság vidámsága olyan hangos lett egyik pillanattól a másikig, hogy odafigyeltem a nagy nevetésre.

— Mondjad csak, Anita! — uszolták beszédre az ernyős asszonyt. Az meg nem kérte magát, nevetve folytatta:

— Amikor magamhoz tértem, nem volt rajtam más, csak egy bugyi.

— Azt nem vetette le az erőszakos gyerek? — szólt csipkelődő hangúlyal egy rossz magyarsággal beszélő férfi.

— Szemérmes volt, azt én vettem le — vágott vissza az asszony.

Valamilyen bolondos játék ez, vagy elment a józan eszem — gondoltam magamban. Hátrább toltam a székemet, hogy jobban lássam az asszony arcát. Jellegtelen tekintet villant rám néha, a társaság szórakoztatása kötötte le a figyelmét, arca két oldalt enyhén kipírult, rövidre vágott hajának végén esőcsöppek csillogtak.

— Anita, azért vagyunk mi most itt, mert keresed a Tisza-parton a fiút? Igaz? — dobta be epés mondatát az egyik fiatalabb ember. — Azért jártál kint a sötétben, hátha meglátod, amint az égből éppen alászáll.

Az asszony elhallgatott. Néhány másodperc után még annyit mondott, hogy mi mindent nem adna, ha azzal a fiúval megegyezően találkozhatna. Harminc éve keresi, de nyoma veszett.

Az egy szál roma rácincogott, és a téma abbamaradt. Közben kihozták a megrendelt ételeket. Újra csak az asszonyt néztem,

Kiss Attila rajza

észre is vette, hogy figyelem. Kétszer is farkasszemet néztünk egymással. Abban a nyúlánk arcban nem volt semmi sem a kis Anita kerek arcából; a szemcsarkokból futó szarkalábak mélyen beleborzodáltak, s a csillogó fekete szemekből bágyadt pillantások maradtak.

Fölálltam, hogy odamegyek, de a második lépésnél meggondoltam. Kértem a számlát, fizettem, s a fizetőt bíztam meg: tíz perc múlva adjon oda egy cédulát annak a lila ruhás asszonynak. A cédulára ezt írtam: „Anita! Hiába keresed a múltat, nem jön vissza többé már. A csónakos fiú, itt ült melletted, a kályhánál levő kisasztalnál.”

Vigasztalanul esett az eső, a sáros, latyakos úton csúszkált az autó, lassan mentem föl a rampán. A reflektor fénysugarába egy fiú meg egy lány került, egymásba bújva áztak az esőben. Az éles fény nem zavarta őket. Mégis gyorsan levettem róluk a világítást.